

Computeren in Afrika

Ir. Paul Flier*

Terwijl menigeen zich verwondert over de combinatie Afrika en ICT, neemt de beschikbaarheid van computers in de praktijk onmiskenbaar toe. In Tanzania legt dit een nieuw knelpunt bloot in de verspreiding van ICT-gebruik binnen de samenleving: een tekort aan computerleraren en aan betaalbaar en effectief lesmateriaal. Het onlangs uitgebrachte zelfstudiemateriaal 'Jamani's Guide to Computers' probeert hiervoor een oplossing te bieden.

Het klinkt wellicht wat vreemd: computers in een ontwikkelingsland dat gekenmerkt wordt door een problematische elektriciteitsvoorziening en waar basisproblemen op het gebied van voeding, water en scholing nog lang niet opgelost zijn. Toch kan computerkennis, zeker met het oog op de groeiende beschikbaarheid van voornamelijk gebruikte computers uit rijkere landen, ook in een land als Tanzania een wezenlijk verschil maken.

BEHOEFTE AAN TRAINING

In Tanzania bestaat een groeiende behoefte aan computertraining voor beginnende gebruikers. Maar in de praktijk liggen bestaande opleidingsmogelijkheden en lesboeken voor velen financieel buiten bereik. De prijs is te hoog en de

boeken zijn te dik, waarmee vooral de heersende mythe in stand wordt gehouden dat computers moeilijk te begrijpen zijn. Veel buitenlandse hulporganisaties spelen hier op in door vrijwilligers op middelbare scholen computerles te laten geven, vaak op basis van zelfontwikkeld lesmateriaal. Helaas is het voor de ontvangende partij ongebruikelijk om eisen te stellen aan de bekwaamheid van deze vrijwilligers. Weliswaar goedbedoeld komen dit soort initiatieven de kwaliteit van het onderwijs helaas zelden ten goede.

AANGEPAST LESMATERIAAL

Het bovenstaande vormde eind 2002 de aanleiding voor het project 'Jamani's Guide to Computers', met als doel de ontwikkeling en distributie van lesmateriaal dat beter op de beginnende computergebruiker is afgestemd, vooral wat betreft de prijs, de keuze van onderwerpen en het gebruik van duidelijke en aansprekende voorbeelden, heldere en consistente instructies, realistische afbeeldingen en eenvoudig taalgebruik. Vanwege het gebrek aan computerleraren diende zelfstudie mogelijk gemaakt te worden. Vanaf de start van het project werd besloten dat het boek vier onderwerpen zou behandelen, waarbij voor elk onderwerp tien pagina's gereserveerd zouden worden. De filosofie: tien

pagina's praktijkgerichte informatie over bijvoorbeeld internet en e-mail moet voldoende zijn om het onderwerp te verduidelijken en de eerste stappen mogelijk te maken. Gelet op wat het meest gebruikt wordt in Tanzania, werd een computer met Windows 95/98 als uitgangspunt gekozen.

Het resultaat van het project is een 48 pagina's tellende handleiding die sinds juli 2003 in Tanzania wordt verspreid. Het boekje, dat in 20.000-voud is gedrukt, biedt een praktische en systematische behandeling van vier onderwerpen. Deel 1 introduceert de computer als een praktische gereedschapskist en behandelt basisvaardigheden als het gebruik van muis, toetsenbord, mappen, het starten van programma's en het kopiëren en bewaren van documenten.

Deel 2 stelt mensen in staat om op internet te surfen, informatie en plaatjes te zoeken en te kopiëren, een gratis e-mail account te openen en e-mail te verzenden en te ontvangen. Deel 3 introduceert tekstverwerking in Word en stelt mensen in staat een brief, een schema en een brochure te maken (figuur 2). Deel 4 behandelt het werken met eenvoudige data en berekeningen in Excel, gebruikmakend van een cijferlijst en een eenvoudig ondernemingsplan. Ten slotte

De lokale distributiepartners voor Jamani's Guide to Computers (vlnr): Gabriel Mwakalinga van het Tanzania Computer Literacy for Secondary Schools Trust Fund, Suwedi Kassim van Distance Learning and Education Services (DiLES), Paul Flier van Jamani en Pold Rweyemamu van DigitAfrica.

Jamani's Guide werd getest in het computerlokaal van Marian Girls' Highschool in Bagamoyo. Jamani installeerde hier tevens een centrale monitorfaciliteit, waardoor iedereen nu centraal instructies kan volgen. De biologieleraar gebruikt het lokaal nu ook voor het animeren van biologische processen, zoals de celdeling.

» Ten slotte bestaat elke stap uit een herkenbare afbeelding en beknopte tekstuele instructies. Voor elk voorbeelddocument volgt Jamani's Guide exact deze werkwijze. Elk document is zodanig ontworpen dat er een bepaalde selectie aan functies nodig is; functies die in dit stadium onbelangrijk of te complex zijn, worden opzettelijk niet gebruikt. Door deze procedure consequent toe te passen, wordt het voor de gebruiker gaandeweg makkelijker zijn weg te vinden.

TESTEN EN VERTALING

Jamani's Guide to Computers is ontwikkeld en getest in samenwerking met leraren en scholieren van Marian Girls' Highschool en het Agency for the Development of Educational Management. Afgezien van het doorlopend observeren van praktijksituaties, is er ook een enquête gehouden onder vijftig schoolhoofden over een testversie van de gids. De uitkomst van de enquête, primair bedoeld om de interesse te peilen van het materiaal voor scholen, was positief. Uit het onderzoek bleek tevens dat er een Swahili-vertaling moest komen, ondanks het feit dat middelbare scholen verplicht het Engels als voertaal gebruiken. Vooralsnog zijn alleen deel 1 en 2 vertaald, vanwege de complexiteit van functies in Word en Excel en het ontbreken van een Swahili-versie van deze programma's. Hiermee wordt in elk geval de wereld van internet voor iedereen geopend...

FINANCIERING EN DISTRIBUTIE

De eerste Engelstalige editie van 20.000 full colour exemplaren is voor driekwart gefinancierd door lokale bedrijven en NGO's en voor een kwart door IICD.

Het boek kost 1.000 Tanzaniaanse Shilling (ongeveer 90 eurocent), evenveel als tien eieren of een uurtje internetten. De opbrengst uit de verkoop wordt gereserveerd voor het drukken van een volgende editie. De gids wordt momenteel verspreid via drie lokale distributiepartners en via wederverkopers. Deze laatste hebben de mogelijkheid om bij afname van 200 exemplaren tegen kostprijs in te kopen.

FEEDBACK UIT HET VELD

De distributiepartners krijgen positieve reacties uit het hele land. Een van hen schreef bijvoorbeeld: "One school just ordered 500 books! The response is so positive that we hope we will plan for the next prints in the near future." Scholen en andere organisaties bestellen vaak honderden gidsen tegelijk voor hun ICT-programma's. Ook komen er veel positieve geluiden van westerse mensen die in Tanzania bezig zijn met computeronderwijs, bijvoorbeeld vrijwilligers van het Peace Corps en VSO. Ten slotte schreef professor Victor van Reijswoud, die aan de Uganda Martyrs University bezig is met het identificeren van tools en benaderingen voor de toepassing van IT in

Studentes van een ondernemersopleiding voor vrouwen maken gebruik van het door Jamani beschikbaar gestelde computerlokaal en lesmateriaal.

ontwikkelingslanden, "dat de gids goed bruikbaar is gebleken voor een aantal nieuwe computergebruikers in het dorp hier. Het concept werkt goed en snel." Op hun verzoek zal Jamani binnenkort in Uganda ondersteuning bieden bij de ontwikkeling van een soortgelijke handleiding voor beginnende Linux-gebruikers.

OVER JAMANI

Jamani's Guide to Computers werd kosteloos ontwikkeld. De gids vermeldt: 'No Copyright', met als enig doel zoveel mogelijk mensen in ontwikkelingslanden te voorzien van een goedkope en effectieve methode voor computergebruik. Organisaties die interesse hebben in het sponsoren van nieuwe uitgaven of in het gebruik hiervan voor eigen projecten, wordt verzocht contact op te nemen. Jamani is een Nederlandse non-profit organisatie die in Tanzania projecten ondersteunt en initieert op het vlak van onderwijs en kleinschalig ondernemerschap. ■

**De auteur is consultant toegepaste communicatie en verbonden aan Stichting Jamani, Stichting Support & Informatie Netwerk Tanzania Nederland (SINTAN) en de TU Delft, Faculteit Industrieel Ontwerpen.*

MEER WETEN:

- www.jamani.nl
- www.iicd.nl
- www.digitafrika.kabissa.org
- www.ademtz.com